

livets Kaos, saaledes at der kommer Fasthed og Orden og Autoritet deri. Og den højtærede Inderigsminister ser rundt om sig tilfredse Ansigter trods det meget Arbejde. For det er jo nu en Gang saaledes, at en lille Vorherre sidder der i enhver Kontorchef, og et ganske lille Stykke sidder der ogsaa i enhver Fuldmægtig og Assistent. Det er en Overbevisning, som man tidligere, før Krigen, ved Tidernes Ugunst noget har maattet lægge hen, og som ikke har været saa brugelig under de daværende Forhold, men som alligevel aldrig er død og aldrig vil dø, hverken i vor røde Bygning eller i nogen anden rød Bygning i Verden: at Sagerne ordner vi dog allerbedst heroppe, og der er ingen, som har den Forstand derpaa som vi.

Forholdene under Krigen har jo skabt et Samfund af en ganske egen Art, et Samfund, som vi ganske sikkert ikke faar at se efter Krigen. Ved selve de ydre Forholds Magt, ikke ved noget enkelt Regeringsinitiativ eller som Udslag af noget enkelt politisk System, men ved selve de ydre Forholds jernhaarde ubetvingelige Magt, som alle, enten de har været konservativ eller Socialdemokrater eller Venstre, har maattet bøje sig for, er der skabt et Samfund, som maa reguleres og regeres for en stor Del paa denne Maade. Der er skabt et Samfund, hvor den frie Udførsel ikke kan finde Sted, eller hvor Statsmagten af Hensyn til Landets Forsyning og ogsaa af Hensyn til Forholdet til andre Magter og til Landets Sikkerhed i det hele er nødt til at lægge Baand paa den frie Udførsel, og hvor Indførselen paa meget store Omraader standser af sig selv, fordi vedkommende Produktionslande ikke tillader Udførsel. Der er altsaa skabt aflukkede Samfund af en Art, som man slet ikke har kendt i den moderne Tid. Alle føler, at Forholdene er bundabnorme, og føler, at i et Samfund, hvor alle Livsbetingelserne for det frie Samkvem, den frie Omsætning, den frie Produktion, kort sagt det paa naturmæssig Maade ordnede Samfundsliv er forsvundet, vil det være ganske umuligt at lade den gamle Frihed gælde i Lovgivningen. I hvilken Grad denne Erkendelse har været stærk, og jeg tror uimodsigelig rigtig, ser man allerbedst deraf, at hele det System af vidtgaaende Statsforanstaltninger, som griber ind paa Omraader, hvor man en Uge før Krigen aldrig havde tænkt sig, at de vilde naa hen, er i alt væsentligt, som ogsaa den højtærede Inderigs-

minister fremhævede, fælles for de forskellige ikke alene krigsførende, men ogsaa neutrale Lande. Vil man gennemgaa den Lovgivning, der fandt Sted i de neutrale Lande det første Par Maaneder efter Krigens Udbrud, vil man træffe paa en forbavsende Ensartethed. Der har været nogle Lande, som har været tidligere paa Færde med denne eller hin Foranstaltning end andre, men der er en overordentlig stor Ensartethed saavel i Enkeltheder som navnlig i Karakteren. Det viser bedst, at det er Nødvendigheden, som har dikteret disse Foranstaltninger. Og netop det, at Nødvendigheden har været til Stede, har ogsaa bevirket, at det har været muligt for vore Regeringsautoriteter forholdsvis let at komme til Rette med de private Interesser indenfor den producerende Verden, som det ellers sikkert vilde have været meget vanskeligt for ikke at sige umuligt for dem at komme til nogen som helst fredelig Overenskomst med. Om det saa er de store Trustmagnater, har de maattet være glade ved at kunne komme til Overenskomst, fordi de paa saa overordentlig mange Maader er afhængige af Ministeriet. De trænger til Regeringens Støtte paa det ene eller andet Punkt, fordi man uden den ikke kan føre sin Forretning i disse Tider, og ogsaa, fordi Regeringen har og maatte have og har haft lige fra de første Dage af Krigen saa store Magtmidler i sin Haand, at hvis de paagældende ikke vilde makke ret, kunde den ad den ene eller den anden Vej tvinge dem dertil. Den, der raader over Udførselsforbud, Maksimalpriser og alt, hvad dermed hænger sammen, har i Virkeligheden Midler i Hænde til at tvinge Modstanden, i alt Fald et meget langt Stykke. De har været at faa i Tale. Der blev i Gaar fremdraget bestemte Navne. Jeg nægter slet ikke, at de forskellige ledende Mænd i Forretningslivet, som Ministeriet har forhandlet med, og hvis Hjælp og Støtte det har benyttet, har været ledet af sociale Synspunkter — foruden naturligvis af Hensynet til deres egne Interesser. Det ledes jo alle Mennesker mere eller mindre af. Og det vilde være ret urimeligt at paastaa, at visse enkelte Mænd, som, hvad man jo har set, dog har været fremragende dygtige Forretningsmænd, der altid før har forstaaet at røgte deres Interesser, nu ganske skulde have glemt disse. At de ved Siden deraf har handlet efter bedste Overbevisning og ud fra sociale Synspunkter, falder det mig ikke ind at benægte, kun undrer det mig, at man, naar man anerkender dette saa